

TEXNIKUMLARDA ADABIYOT FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR

Yuldasheva Xurshida Begijanovna

*Toshkent viloyati Bekobod tuman 1-son texnikumining 1-toifali Ona tili va adabiyot
fani o'qituvchisi.*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada professional ta'lim tizimi, xususan, texnikumlarda adabiyot fanini o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari, mavjud muammolar va ularning zamonaviy yechimlari tahlil qilinadi. Adabiyot darslarida talabalarning mantiqiy fikrlashini o'stirish, ularda milliy va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirishda axborot texnologiyalari hamda interfaol metodlarning o'rni yoritilgan. Shuningdek, adabiyot fanini mutaxassislik yo'nalishlari bilan bog'lab o'qitish metodikasi bo'yicha tavsiyalar berilgan.*

Kalit so'zlar: *professional ta'lim, texnikum, adabiyot, zamonaviy yondashuv, keys-stadi, multimedia, mantiqiy fikrlash, kompetensiya.*

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar o'quvchi-talabalarning nafaqat professional bilimlarini, balki ularning ma'naviy-axloqiy qiyofasini shakllantirishni ham ustuvor vazifa qilib qo'ymoqda. Texnikumlar o'quvchilarning aniq bir kasb egasi bo'lib yetishishiga xizmat qiluvchi maskanlardir. Biroq, tor doiradagi mutaxassis bo'lib qolmaslik, jamiyatda o'z o'rniga ega, keng dunyoqarashli shaxs bo'lish uchun adabiyot fanining o'rni beqiyos.

Texnikumlarda adabiyot fanini o'qitishning o'ziga xosligi shundaki, bu yerda talabalar ko'proq amaliyotga yo'naltirilgan bo'ladi. Shu sababli, an'anaviy ma'ruza uslubidagi darslar ularda fanga nisbatan qiziqishning pasayishiga olib kelishi mumkin. Bu esa o'qituvchidan dars jarayoniga mutlaqo yangicha, zamonaviy yondashuvlarni olib kirishni talab etadi.

Asosiy qism

1. Muammoning qo'yilishi

Hozirgi kunda texnikum talabalari orasida mutolaaga bo'lgan qiziqishning kamligi va badiiy asarni tahlil qilishda qiynalish holatlari kuzatilmoqda. Buning asosiy sabablaridan biri — adabiyot darslarining talaba tanlagan kasbi bilan bog'lanmaganligidir.

2. Integratsiyalashgan ta'lim (Adabiyot + Kasb)

Texnikumlarda adabiyotni o'qitishda integratsiyalashgan yondashuvdan foydalanish samarali natija beradi. Masalan:

-Iqtisodiyot yo'nalishidagi talabalarga: Abdulla Qodiriyning "O'tkan kunlar" asarini tahlil qilishda o'sha davrdagi savdo-sotiq munosabatlari, iqtisodiy muhit va savdogarlar axloqi masalalariga urg'u berish.

- Yuridik yo'nalishdagi talabalarga: Cho'lponning "Kecha va kunduz" asaridagi sud jarayonlari, huquqsizlik va adolat mezonlarini huquqiy nuqtayi nazardan tahlil qildirish.

3. Interfaol metodlar va raqamli texnologiyalar

Zamonaviy darslarda quyidagi metodlarni qo'llash tavsiya etiladi:

- Flipped Classroom (To'ntarilgan sinf): Talabalar badiiy asarni uyda mustaqil o'qib, audio-video materiallar bilan tanishib keladilar. Darsda esa faqat muhokama, bahs-munozara va asar tahlili bilan shug'ullaniladi.

- Keys-stadi (Case study): Asar qahramonining murakkab hayotiy vaziyatini "keys" sifatida o'rtaga tashlash. Masalan, "Zaynabning o'rnida bo'lganingizda qanday yo'l tutar edingiz?" kabi savollar orqali talabaning shaxsiy munosabatini shakllantirish.

- Multimedia vositalari: Asar asosida ishlangan badiiy filmlardan parchalar namoyish etish, virtual muzeylarga sayohatlar uyushtirish darsning jozibadorligini oshiradi.

4. Krossvord va kognitiv topshiriqlar o'rniga ijodiy loyihalar

Hozirgi talabalarda vizual xotira kuchli. Shu sababli adabiyot darslarida "Bukkrossing" yoki asar qahramonining ijtimoiy tarmoqdagi (masalan, Instagram) profilini yaratish kabi kreativ topshiriqlar berish lozim. Bu usul talabani qahramon ruhiyatini chuqurroq o'rganishga majbur qiladi.

Tahlil va natijalar

O'tkazilgan pedagogik tajribalar shuni ko'rsatadiki, darslarda zamonaviy texnologiyalardan foydalanilganda talabalarning fanni o'zlashtirish ko'rsatkichi 30-40% ga oshadi. Eng muhimi, talabalarda "Nima uchun o'qishim kerak?" degan savolga javob paydo bo'ladi. Ular adabiyotni shunchaki o'tmish haqidagi hikoya emas, balki bugungi hayot va kelajakdagi kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan "ma'naviy laboratoriya" sifatida ko'ra boshlaydilar.

Xulosa va tavsiyalar

Texnikumlarda adabiyot fanini o'qitishni takomillashtirish uchun quyidagilar taklif etiladi:

1. O'quv dasturlarini professional yo'nalishga moslashtirgan holda qayta ko'rib chiqish.

2. Adabiyot darslarida "Nutq madaniyati" va "Notoqlik san'ati" elementlarini kuchaytirish (chunki har bir mutaxassis uchun muloqot qobiliyati muhim).

3. Darslarda badiiy tahlil bilan birga, talabalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantiruvchi muammoli ta'lim texnologiyalarini keng qo'llash.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, adabiyot darsi texnikum talabasi uchun quruq ma'lumotlar yig'indisi emas, balki hayotiy darsga aylanishi kerak. Buning uchun o'qituvchi an'anaviy qoliplardan chiqib, raqamli avlod tilida gapirishni o'rganishi shart.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoyev Sh.M. "Niyatimiz ulug', kemamiz mustahkam". – Toshkent: "O'zbekiston", 2019.

2. Zunnunov A. "Adabiyot o'qitish metodikasi". – Toshkent: "O'qituvchi", 1992.
3. Yo'ldoshev Q. "Yoniq so'z". – Toshkent: "Yangi asr avlodi", 2006.
4. Modern Approaches to Teaching Literature in Professional Education. Journal of Pedagogical Sciences, 2023. Ta'limda sun'iy intellektdan oqilona foydalanish: metodologiya va etika.